

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2649>

Number: 31 , p. 201-210, Winter II 2015

YÜKLEME ÇEKİLİM İLKESİ ALTINDA EYLEMSİ EKLERİNİN YÜKLEM-İÇİ YAPIŞMA SÜRECİ

*INTER-PREDICATE ADHESION PROCESS OF VERBAL SUFFIX ON PRICIPLE
OF GRAVITATION ONTO PREDICATE*

Yrd. Doç. Dr. Turgay SEBZECİOĞLU

Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Özet

Tümcenin merkezi olan yüklem kurucusu, yani çekirdeği olan eylemle, alanı dışındaki sözlüksel ve dilbilgisel biçimbirimleri kendisine doğru çeker. Böylece, kendi alanına doğru bükülen bir çekim alanı oluşturur. Bazı biçimbirimler yüklem çekim gücünden daha az etkilenirken bazıları daha çok etkilenmektedir. Çekilme sürecinde *biçimsel* tercihler veya *taşınma* gibi anlık bilişsel işlemler gözlemlenebilir. Ancak, bu süreçler, biçimbirimlerin yüklem-içi alana kalıcı olarak yapışmasıyla sonuçlanmaz. Yüklem-içi alana yapışmada güçlü bir çekilime ihtiyaç vardır. Güçlü çekilim sonucu oluşan yapışma; dilbilgisel, yani dizgesel bir değişim içermekte ve artzamanlı bir süreç gerektirmektedir. Yüklem-içi alana yapışma eğilimi dorukta olan biçimbirimler, tarihsel süreç boyunca gerçekleştirdikleri genetik uyumun bir sonucu olarak yükleme uygun kategorisel özellikler kazanmış demektir. Bundan dolayı, yüklemsel çekime daha yoğun olarak maruz kalmakta, bütünleşme ve yapışma eğilimli özelliklerinden dolayı yüklem-içi alana doğru çekilme sürecini tamamlayabilmektedir. Bu makalede, güçlü ya da zayıf, sözü edilen bütün bu çekilim süreci, *Yükleme Çekilim İlkesi* adıyla yasalaştırılmıştır. Türkçede bu ilkenin bağımlı dilbilgisel biçimbirimler üzerindeki açık etkisini *Yüklem-içi Yapışma Koşulunu* sağlayan bazı eylemsi ekleri (*mastar*, *ortaç* ve *ulaç* ekleri) taşımaktadır. Yükleme doğru olan bükülüm sürecini eylemsi eklerinin hem artzamanlı evriminde hem de eşzamanlı eğilimlerinde görmek mümkündür. Eylemsi eklerinden kimisi yantümcede oluşturduğu genetik uyumla kip, zaman ve görünüş ekine dönüşerek kimisi de betimeleme ("tasvir") amaçlı dilbilgisel yapılar oluşturarak yüklem-içi yapışmayı başarabilmiştir. Bazı eylemsi eklerinin de yüklem-içi yapışma sürecini tamamlamak üzere olduğu, gösterdiği sözlükselleşme eğilimlerinden anlaşılmaktadır. Bu çalışmada, eylemsi ekleriyle ilişkili bütün bu gözlemler *Yükleme Çekilim İlkesi* temelinde açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yükleme Çekilim İlkesi, Yüklem-İçi Yapışma Koşulu, Çekim Alanı, Bükülüm, Eylemsi Ekleri

Abstract

Predicate, which is center of sentence, pulls lexical and grammatical morphemes out of its domain toward itself with the verb which means its nucleus. Thus, it forms a gravitational field which is bended towards its own field. However some of the morphemes are effected from gravity force of predicate less, some of them is affected more. Instant cognivite operations might be observed such as *stylistic* preferences and

movement on the process of gravitation. But these processes do not come out with adhesion of morphemes to the inter-predicate field permanently. There is a strong gravitation need on inter-predicate field. Adhesion, which is composed strong gravitation result, has a grammatical means systemic change and it requires diachronic process. Adhesional morphemes to the inter-predicate field means that it has gained categorisational features appropriate to the predicate as a result of genetic agreement through its historical process. For this reason, adhesional morphemes are exposed to predicate attraction intensely. It is able to complete process of gravitation towards inter-predicate field due to integration and adhesional properties. In this study, strong or weak, all this following gravitation process is legislated by the name of Principle of Gravitation onto Predicate. In Turkish language, some of the verbal suffixes (such as infinitive, participle and gerund) which provide Condition of Inter-Predicate Adhesion carry obvious effect of this principle with bound grammatical morphemes. It is possible to observe the bending process towards to the predicate on both diachronic evolution and synchronic tendency of verbal suffix. Some verbal suffixes turn into suffixes of mood, tense and aspect with genetical adaptation in which clause; some of them form grammatical construction with description purposes. In this way, these verbal suffixes could achieve inter-predicate adhesion. It appears that some verbal suffixes are about at the end of inter-predicate adhesion process from their being lexical tendency. In this study, it has been tried to be explained that all of these observations associated with verbal suffix under the skin of Principle of Gravitation onto Predicate.

Key Words: Principle of Gravitation onto Predicate, Condition of Inter-Predicate Adhesion, Gravitational Field, Bending, Verbal Suffixes

1. GİRİŞ

Yüklem, kurucu üyesi olan eylemle birlikte kendisine bağlı birimlerin tümceye nasıl, ne şekilde ve hangi rollerle yansıyacağını belirleyen kodlar içermektedir. Başka bir açıdan ise, yüklem taşıdığı kodların dışarıya doğru yansıyarak tümce oluşturması, *eylem öbeği* (verb phrase), *çekim öbeği* (inflectional phrase) veya *uyum öbeği* (agreement phrase) olarak genişlemesi olarak düşünülebilir. Belirleyici özelliğiyle merkezi bir çekim alanı oluşturan yüklem, alanı dışındaki *sözlüksel biçimbirimler* (lexical morphemes) ve *dilbilgisel biçimbirimleri* (grammatical morphemes) kendisine doğru bükerek bir çekim süreci başlatmaktadır. Biçimbirimlerden kimisi yüklem bazı konumlarıyla dilbilgisel veya işlevsel bir uyum gösterdiği için bu çekimin yoğun olarak etkisinde kalmaktadır. Bütünleşme gücüne ve niteliklerine sahip bu tür birimler, sahip oldukları yapışma eğilimlerini güçlendirerek yüklem doğru zamana yayılan bir çekim sürecine girerler. Bu çalışmada, sözü edilen süreç *Yükleme Çekim İlkesi* adıyla yasalaştırılmıştır. Bu ilkede *çekim* (gravitation) kavramı özellikle kullanılmıştır. Bunun nedeni, bizce, çekim sürecinin nöronların işleyişini etkileyen atomik özellikler (atomic features) ile bağıntılı olabileceğinin varsayılmasıdır. Tabii, böylesine bir varsayımın geçerliliği için Sinirbilim (Neurology) ve Beyindilbilim (Neurolinguistics) çalışmalarının gelecekte ortaya koyacağı bulguları beklemek gerekmektedir.

Yükleme Çekim İlkesi (Principle of Gravitation onto Predicate)

1)

Tümcede çekim alanı oluşturan yüklem, üye konumunda bulunan biçimbirimleri çeker. ("Predicate which forms the gravitational field in sentence pulls morphemes in which the argument position.")

Özne, nesne gibi sözdizimsel konumlara üye olarak yerleşen sözcükler ve o sözcüklere eklenen çekim ekleri yüklem tarafından ayrı ayrı çekimlenebilir. Bundan dolayı, sözcükleri ve ekleri tek bir terimle ifade etmeye olanak sağlayan biçimbirim terimi *Yükleme Çekim İlkesi*

tanımında özellikle kullanılmıştır. Yüklem çekilen biçimbirimlerin hepsi yüklem alanına girmeyi başaramaz. Bazıları için *yüklem yanaşma* (focal movement) veya yüklem sınırına geçici yapışma konuşucunun amaçladığı işlevi yerine getirmek için yeterlidir. Sözgelimi, yeni bilgiyi taşıyan üyelerin *odakta* (focus) yer almak üzere yüklem sınırına yaklaşması paketlenen bilginin (information packaging) iletilmesi için yeterlidir. Her biçimbirimin yüklem alanına girip yapışmaması ortada *süzgeç* (filter) görevi gören bir koşulun olduğunu göstermektedir. Bu koşul, *Yüklem-İçi Yapışma Koşulu* adıyla aşağıdaki gibi tanımlanmıştır.

(2) **Yüklem-İçi Yapışma Koşulu (Condition of Inter-predicate Adhesion)**

- (i) *Dilbilgisel veya işlevsel olarak uyumlu biçimbirimler yüklem-İçi alana yapışabilir. ("Grammatical or functionally compatible morphemes may adhere to inter-predicate domain.")*
 (ii) *Yüklem-İçi yapışım artzamanlı bir süreç gerektirir ("Inter-predicate adhesion requires a diachronic process.")*

Koşulda sözü edilen "yükleme uyumlu biçimbirimler"; bazen *kip* (mood), *zaman* (tense), *görünüş* (aspect) gibi *dilbilgisel kategorilerden* (grammatical categories) birini taşıyabilecek veya taşıyacak yapının bir parçası olarak görev alabilecek özelliklere, bazen de başka sözcüklerle *sözlükselleşme* (lexicalization) sürecine girebilecek niteliklere sahip olmak zorundadır. Bu koşul Chomsky'nin (1995) *doymazlık* (greed) kavramını çağırırsa da aynı şey değildir. Doymazlık, bir üyenin sahip olduğu biçimbilimsel gerekliliklerin karşılanması amacıyla taşınmasını zorunlu kılan bir kavramdır (Chomsky, 1995: s. 261). Ancak, doymazlık, yalnızca tümcedeki yüklem konumuyla ilişkili olmayan eşzamanlı bir taşınma süreciyle ilişkilidir. Yüklem-İçi Yapışma Koşulunun ikinci maddesi, yüklem-İçi alanda yapışmanın (3a-b)'de görüldüğü gibi, konuşucunun *biçimsel* (stylistic) tercihleri, Chomsky'ci *Evrensel Dilbilgisinin* (Universal Grammar) örtük veya açık *taşımaya* (movement) gibi bilişsel işlemlerini içeren tümce üretimleri ile ilgili olmadığını belirtmektedir. Yani, yüklem-İçi yapışma *artzamanlı dilbilim* (diachronic linguistics) içerisinde değerlendirilebilir. Buna koşut, ortaya çıkan yapışma ilk aşamada sözlükselleşme sürecini içerse de, ileri süreçlerde yeni bir işlevin ortaya çıkmasını veya var olan bir işlevin başka biçimbirimlerle ifade edilmesini sağlayan *dizgesel* (systemic) değişimleri içerir. Sözgelimi, {-AcAK} *ortaç* (patriciple) ekinin gelecek zaman işlevini yüklenmesi dil dizgesine ait önemli bir gelişmedir. Yüklem yaklaşma veya yüklem sınırına yapışma ise ya kalıcı olmayan eşzamanlı üretimlerdir ya da tamamlanmamış artzamanlı bir sürecin henüz bir kesitini yansıtmaktadır.

- (3) a. **Biçimsel taşıma**
 a1. *Ali [topu] bana attı.*
 a2. *Ali bana [topu] attı.*
 b. **Örtük ve Açık Taşıma**
 b1. *Who did you meet ~~who~~?* (açık taşıma)
 b2. *Kimle/ Aliyle karşılaştım?* (örtük taşıma)

Yükleme Çekilim İlkesinin biçimbirimlere olan açık etkisini Türkçede bağımlı dilbilgisel biçimbirimler olan eylemsi ekleri (*mastar=isim-fiil*, *ortaç=sıfat-fiil* ve *ulaç=zarf-fiil* ekleri) taşımaktadır. Yüklem doğru olan bükülüm sürecini eylemsi eklerinin hem artzamanlı evriminde hem de eşzamanlı eğilimlerinde görmek mümkündür. Eylemsi eklerinden kimisi diğerlerinden erken başladığı tarihsel evrimde yantümce yüklemdeki kategorik benzerliklerini kullanarak *kip*, *zaman* ve *görünüş* ekine dönüşmüş, kimisi betimleme ("tasvir") işlevini yerine getirmek üzere dilbilgiselleşmiş, kimisi de biraz daha geç başladığı tarihsel süreçte iki eylemde kaynaşarak sözlükselleşmeye katkıda bulunmuştur. Sözlükselleşmede kurucu olanlar, yüklem-İçi alana *bileşik eylem* (compound verb) yapısı içerisinde yapışabilmektedir. Bu dilbilgiselleşme hedefli bir ara süreçtir. Yani, eylemsi eklerinin

sözlükselleşen bileşik yapılarda kalıplaştığı bu süreç; kip, zaman ve görünüş ekine veya betimleme ("tasvir") işlevli dilbilgisel yapılara dönüşmek üzere gidilen yolda bulunmaktadır. Bu makalede, *Yüklem-içi Yapışma Koşulunun* her iki maddesini yerine getiren eylemsi eklerine ilişkin gözlemler *Yükleme Çekilim İlkesi* temelinde açıklanmaya çalışılmıştır.

Bu çalışma, sırasıyla *Eylemsi Eklerinin Kip, Zaman ve Görünüş Eki Olarak Yüklem-içi Yapışma Süreci, Eylemsi Eklerinin Bileşik Eylemlerde Kalıplaşma Süreci ve Ana Tümcenin Yüklemine Çökme, Sonuç* olmak üzere üç temel bölümden oluşmaktadır. *Eylemsi Eklerinin Kip, Zaman ve Görünüş Eki Olarak Yüklem-içi Yapışma Süreci* başlığı altında tarihsel sürecin sonlarına doğru yantümce yüklemine alanından çıkararak ana tümcenin yüklem-içi alanına yapışan; böylece kip, zaman ve görünüş gibi *eylemcil kategorileri* (verbal categories) taşıma işlevi üstlenen eylemsi eklerinden söz edilmiştir. Sonraki bölüm olan, *Eylemsi Eklerinin Bileşik Eylemlerde Kalıplaşma Süreci*'nde bileşik eylemde kalıplaşan veya kalıplaşma sürecinde bulunan eylemsi eklerine değinilmiştir. Sonuç bölümünde ise, ortaya konan kanıtlar ışığında genel bir değerlendirmede bulunulmuştur.

2. EYLEMSİ EKLERİNİN KİP, ZAMAN VE GÖRÜNÜŞ EKİ OLARAK YÜKLEM-İÇİ YAPIŞMA SÜRECİ

Bu bölümde, tarihsel sürecin sonlarına doğru yantümce yüklemine alanından çıkararak ana tümcenin yüklem-içi alanına yapışan; sonrasında kip, zaman ve görünüş gibi *eylemcil kategorileri* taşıma işlevi üstlenen eylemsi eklerinden söz edilmiştir. Türkiye Türkçesi dışında, diğer Türk dillerinde görülen benzer süreçlere de değinilerek varsayımın kapsayıcılığına katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

Aşağıda, eylemsi eklerinin eylemcil kategori işleviyle yüklem-içi alana yapışma sürecine kanıtlar sunacak çalışmalara ortaç, master ve ulaç sırasıyla değinilmiştir.

(i) *Ortaçlar*: Gabain (1995), Eski Türkçedeki kesin geçmiş zamanın eylemden ad yapan $\{-X\}t\}$ ekinin üzerine aldığı iyelik ekleriyle oluştuğunu söylemektedir. Benzer bir biçimde Korkmaz (2009) da, Eski Türkçede oluşumunu tamamlamış kesin geçmiş zamanın, iyelik kökenli kişi ekleriyle çekime giren $\{-DX\}$ ekinden gelmiş olabileceğini belirtmektedir. Deny (1941), *Dîvân-u Lügâti't-Türk'e* dayandırarak *muayyen mazi* olarak adlandırdığı kesin geçmiş zamanın eki olan $\{-DX\}$ 'nin $\{-dUk\}$ ortaç ekinden geldiğine inanmaktadır. Ergin'e (1993) göre, kesin geçmiş zamanın birinci çoğul kişisinde görülen $\{k/\}$ sesinde $\{-dUk\}$ ortacının etkisi vardır. Burada biçimbilimsel bir örneğe söz konusudur. Ona göre, Eski Türkçedeki yapı yaşıyaydı, sözgelimi *bil-di-k* biçimindeki çekimin *bil-di-miz* biçiminde olması gerekirdi. Günümüzde hem ortaç hem de duyulan geçmiş zaman eki olarak bilinen ama aslında kip ve görünüş işlevleri de bulunan $\{-mİş\}$ ekinin ortaç ekinden geldiği konusunda şüphe yok gibidir (Banguoğlu, 2000: s. 420; Ergin, 1993: s. 317; Gencan, 2001: s. 258; Koç, 2012: s. 11; Korkmaz, 2009: s. 599). Benzer bir biçimde, ana tümce çekiminde Eski Anadolu Türkçesinin sonlarına doğru görülmeye başlanan $\{-AcAK\}$ ile $\{-r\}/\{(I)r/\{-Ar\}$ eklerinin kökeni hususunda da görüş birliği vardır: Bu eklerin kökeni ortaç ekine dayanmaktadır (Banguoğlu, 2000: s. 427; Ediskun, 1999: s. 180; Ergin, 1993: s. 274, 286; Gencan, s. 2001: s. 259; Korkmaz, 2009: s. 623, 637). Halihazırda günümüzde bile bu eklerin ortaç eki olarak kullanılması, bu görüşün doğruluk değerini artıran bir unsur olarak durmaktadır. Diğer Türk dillerinde de yüklem-içi alan yapışarak zaman ve kip işlevini yüklenmiş ortaç ekleri bulunmaktadır. Azeri Türkçesinde *al-muş-am* "almışım" (Kartallıoğlu ve Yıldırım, 2007: s. 206); Türkmen Türkçesinde *tut-ar-ın* "tutarım" (Kara, 2007: s. 270); Özbek Türkçesinde *tilä-gäy-män* "dileyeyim" (Öztürk, 2007: s. 330); Yeni Uygur Türkçesinde *al-ğu-m kelidu* "alayım" (Ersoy, 2007: s. 395); Kazak Türkçesinde *küt-e-min* "bekliyorum", "oyla-gan-mın

“düşündüm” (Tamir, 2007: s. 461); Kırgız Türkçesinde *başta-gan-mın* “başladım” (Kasapoğlu Çengel, 2007: s. 516) kullanımları bu bağlamda örnek olarak verilebilir.

(ii) *Mastarlar*: {-mIş} ekinin [+bitmişlik] görünüşü (telic aspect, perfect aspect) işlevine karşıtlık oluşturan {-yor} eki gibi, {-mAktA} eki de [-bitmişlik] (atelic aspect, imperfect aspect) veya *sürerlilik* (progressive aspect) bildirmektedir. Bu ek, yukarıdaki eklerden farklı olarak ortaç eki değil, *mastar* (infinitive) eki olan {-mAK} ekine bulunma durumu getirilmesiyle oluşturulmuştur (Deny, 1941: s. 378; Ergin, 1993: s. 281; Gencan, 2001: s. 127; Korkmaz, 2009: s. 621).

(iii) *Ulaçlar*: Günümüz Türkiye Türkçesi ile ilgili yazılan geleneksel dilbilgisi kitaplarına göre, *ulaç eklerinin* (gerund affixes) ana yüklem kip ve zaman kategorilerini taşıyan yapısı içerisinde bulunmadığını söylemek gerekir. Ulaç eklerinin ağırlıklı olarak bağlama özelliği taşıması, bu varsayımın doğruluğunu kanıtlar niteliktedir (Efendioğlu, 2010: s. 8). Ancak, bir sonraki bölümde söz edilecek {-(y)A/bil-}, {-(y)A/dur} gibi dilbilgiselleşmiş ulaçlı yapılar ile “bakıp durdum”, “akıp gitmek” gibi kullanımlarda zaman olmasa bile kip ve görünüş kategorilerinin sözcüksel düzeyde taşındığını söylemek mümkündür. Zaman işlevine gelince, Türkiye Türkçesinin başlangıcı kabul edilen Eski Anadolu Türkçesinde, {-(y)Ip} ekinin geçmiş zaman eki olarak kullanımına rastlanmaktadır: *ad vir-üp-dür* “ad vermiştir” (Gülsevin ve Boz, 2004: s. 119-120). Yine, günümüz Türk Dillerinde de özellikle {-(y)Ip} ulaç ekinin başka biçimbirimlerle birlikte zaman, kip ve görünüş işlevlerini taşıdığı açıkça izlenebilmektedir: Azeri Türkçesinde *al-ib-sınız* “almışsınız” (Kartallıoğlu ve Yıldırım, 2007: s. 207); Türkmen Türkçesinde *bar-ıpdır-sıñız* “gitmişsiniz”, *sürü-p duur-suñız* “sürmektesiniz” (Kara, 2007: s. 266, 268); Özbek Türkçesinde *tilä-b-siz* “dilemişsiniz”, *tilä-yäp-siz* “diliyorsunuz”, *tilä-b tur-ib-siz* “dilemektesiniz, diliyorsunuz” (Öztürk, 2007: s. 324-26); Yeni Uygur Türkçesinde *küt-üpti-män* “beklemişim”, *el-ıp turi-män* “alıyorum” (Ersoy, 2007: s. 388, 390); Kazak Türkçesinde *oyla-p-sıñ* “düşünmüşsün”, *söyle-p tursıñdar* “söylüyorsunuz”, *üyren-ıp cürsizder* “öğreniyorsunuz”, *qara-p catır-mın* “bakıyorum”, *al-ar e-ken-min* “almışım” (Tamir, 2007: s. 461-63; Efendioğlu, 2010: s. 16); Kırgız Türkçesinde *başta-ptır-sıñ* “başlamışsın”, *caz-ıp tur-a-sız* “yazıyorsunuz” (Kasapoğlu Çengel, 2007: s. 517-18); Altay Türkçesinde *al-ıptır-ım* “almışım”, *işte-p cürüm* “çalışıyorum, çalışmaktayım” (Güner Dilek, 2007: s. 1046, 1049). Burada söz edilmeyen Karakalpak, Nogay, Başkurt, Hakas, Tuva gibi Türk dillerinde de {-(y)Ip} ekinin benzer işlevli kullanımları bulunmaktadır (adı geçen Türk dillerindeki örnekler için bk. Ercilasun, 2007).

Yukarıda çeşitli çalışmalar ve örneklerle ortaya konan tarihsel süreç, eylemsi eklerinin ana yüklem çekim etkisi altındaki yolculuğunu kanıtlar niteliktedir. Aslında, eylemsi eklerinin ana tümcenin yüklemine yapışabilmesi şaşırtıcı değildir. Bunun nedeni, eylemsi eklerinin ana tümcede gerçekleştirdiği işlevlerin yantümcedeki işlevlerinden çok da farklı olmamasıdır. Yantümcede de ana tümcede yaptığı gibi zaman, kip, görünüş, sayı veya kişi gibi eylemcil kategorilerin taşınmasında doğrudan görev almaktadır. Bir anlamda, ana tümcenin yüklemine kategorik yükümlülüklerini üstlenmeden önce yantümcede, tarihsel süreci gerektiren bir deneyimden geçmektedir. Süreç ile ilgili altı çizilmesi gereken bir diğer nokta ise, eylemsi eklerinin temel yüklem alanına yapışması olgusunun, eylemsi bulunan tümcelerin bileşik sayılması gerektiğine ilişkin bir kanıt sunmasıdır. Bu kanıt şöyle açıklanabilir; ana tümcede yüklem-İçi alan yapışabilen eklerin yantümcede de benzeri bir yüklem alanında, benzer kategorik görevlerle bulunuyor olması gerekir. Yani, eylemsi eklerinin ana yüklem yapışmadan önceki konumlarının, tümce değilse bile tümceye yakın bir yapılanma sergiliyor olması gerekir ki ana tümcenin yüklem-İçi alanına yapışabilsin. Gerçekte de, tarihsel süreçteki geçişi kolaylaştıran da konumlar arası böylesine benzerliklerdir.

3. EYLEMSİ EKLERİNİN BİLEŞİK EYLEMLERDE KALIPLAŞMA SÜRECİ VE ANA TÜMCENİN YÜKLEMİNE ÇÖKME

Bu bölümde, yüklem-içi alana yapışma eğiliminin tetiklemesiyle bileşik eylemlerin içerisinde kalıplaşmış veya kalıplaşma sürecinde bulunan eylemsilere ve bu eylemsilerle taşınan eylemsi eklerine değinilmiştir. Bu süreç *al-ıp gel-*, *ol-up bit-* gibi kimi örneklerde *sözcükselleşme* (veya “sözlükselleşme”) olarak da adlandırılabilir (Aksan ve Aksan, 2005: s. 399) ve artzamanlı bir oluşum evresi gerektirir. Bu oluşum süreci, aslında, yukarıda sözü edilen eylemsi eklerinin eylemcil kategorileri taşır hale gelmesinden bir önceki evredir. Ara bir aşamadır. *Dilbilgiselleşmeye* (grammaticalisation) giden sürecin bir öncesidir ve kendisini sözlükselleşme evresiyle gösterir. Ana tümcenin yüklemine eklendiği eylemle birlikte yaklaşarak sözlükselleşme sürecinde yer alan eylemsi eklerinden bazıları *anla-mış ol-*, *ar-ar ol-*, *gid-ecek ol-*, *tut-ucu ol-*, *gid-esi ol-* (Korkmaz, 2009: s. 151) gibi ortaç ekleri olsa da ağırlıklı olarak *temel eylem + ulaç eki + yardımcı eylem* bileşik diziliminde yer alan ulaç ekleridir. *İki eylemli bileşik eylem* olarak da adlandırılabilir bu dizilimde, temel eylem anlamını korurken yardımcı eylem temel eylemin anlamını ve tümcedeki olayın oluş tarzını belirleyecek olan zamansal ayrıntılarını betimlemektedir (Aksan ve Aksan, 2005: s. 400; Korkmaz, 2009: s. 151). Bu dizilimin köklü bir biçimlenme olduğunu tarihi Türk dillerinde de gözlemlemek mümkündür (ilgili tartışmalar ve daha geniş bir örnek yelpazesi için bk. Tan, 2010).

- (4) a. **Eski Türkçe:**
yat-u kal- “yata kalmak, uzun süre yatmak”, *tezi-p bar-* “kaçıp gitmek” (Tekin, 2000: s. 99-100)
- b. **Orta Türkçe**
- b1. **Karahanlı Türkçesi:**
bol-u bir- “oluvermek”, *ö-y-ü tur-* “devamlı düşünmek” (Ercilasun, 1984: s. 85-86)
- b2. **Kıpçak Türkçesi:**
kör-e al- “görememek”, *öl-e yaz-* “ölecek olmak”, *it-e ber-* “edivermek” (Karamanlıoğlu, 1994: s. 148-150)
- b3. **Harezmi Türkçesi:**
bir-ü almas miz “bilemeyiz”, *ıd-a ber-* “gönderivermek” (Eckmann, 1996: s. 25)
- b4. **Eski Anadolu Türkçesi:**
ur-u gör- “devamlı vurmak”, *sun-u ver-* “hemen sunmak” (Timurtaş, 1994: s. 142)
- c. **Çağatay Türkçesi:**
yan-ıp kil- “dönüp gelmek”, *it-e sal-* “iterek sokmak” (Eckmann, 1988: s. 109-110)

Türkiye Türkçesinde $\{-y\}A$, $\{-y\}I$ ve $\{-y\}U$ biçimleri olan ünlülü ulaçlar, yüklem-içi alana yapışmaya ilişkin tarihsel süreçlerini tamamlayarak yardımcı eylemlerle birlikte kalıplaşmışlardır. Bu yüzden ulaçlı bileşik eylem denince akla ilk gelen ünlülü ulaçlarla oluşturulmuş bileşik eylem yapılarıdır. Bu açıdan $\{-y\}Ip$ ulaç eki, ünlülü ulaçlar kadar sık değildir (Ergin, 1993: s. 365); ancak, her geçen gün bu tür ulaçların sayısı artmaktadır. Sözcülemi; *dur-up dur-*, *gez-ip dur-*, *koş-up dur-*, *dön-üp dur-*, *dolan-ıp dur-*, *didin-ip dur-*, *uğraş-ıp dur-*, *tekrarla-yıp dur-*, *bak-ıp dur-*, *ak-ıp git-*, *dal-ıp git-*, *geç-ıp git-*, *koy-ıp git-*, *uzay-ıp git-*, *al-ıp ver-*, *dol-up taş-*, *dök-üp saç-*, *düş-üp kalk-*, *kas-ıp kavur-*, *say-ıp dök-*, *sil-ıp süpür-*, *uç-ıp git-*, *yürü-yüp git-* bunlardan bazılarıdır (Ergin, 1993: s. 366; Korkmaz, 2009: s. 152-53). Türkiye Türkçesinde ünlülü ulaçların yantümce kurma işlevi veya tek başına bulunabilme durumu sona ermiş, yalnızca *koş-a koş-a*, *gül-e gül-e* gibi ikileme oluşturmayla sınırlı bir görevi kalmıştır (Şahin, 2002: 100). Bazı sözcüklerdeki kalıplaşmış kullanımları (*dahi*, *süre*, *yine*, *göre*, *öte* gibi) ile zamanı bildiren *Saat 3’ü beş geç-e*, *4’e 10 dakika kal-a* gibi tümcemsi yapıları ünlülü ulaçların günümüzdeki kullanımına eklemek mümkündür. İlhan (2001), bir adım daha ileri giderek

“ünlülü ulaç” olarak değerlendirilen seslerin anlambilimsel bir işlevden çok sesbilimsel bir işleve sahip olduğunu; tezlik, yeterlilik gibi betimleme anlamlarını yardımcı eylemlerin sağladığını, dolayısıyla /a/, /e/, /ı/, /i/, /u/, /ü/ seslerinin birer bağlama ünlüsü olarak değerlendirilmesi gerektiğini söylemektedir (2001: 181). Yüceol Özezen (2008) ise, ünlülü ulaçların işlekliliğinin azalmasıyla ilgili ilginç bir noktaya değinmekte, $\{+(y)A\}$ durum ekinin zarf yapma potansiyelinin $\{-A\}$ ünlülü ulacın işlekliliğini yitirmesiyle ortaya çıktığını ve neredeyse ünlülü ulaçların zarf yapma görevini devraldığını söylemektedir. Ona göre, $\{+(y)A\}$ ile $\{-A\}$ 'nın Eski Anadolu Türkçesinden itibaren eş sesli bir görünüme sahip olması, görev aktarımı sürecini hızlandırmış olmalıdır (Yüceol Özezen, 2008: s. 343).

(4)'teki örnekler üzerinde yeniden düşünüldüğünde, Türk dillerinde $\{-(y)Ip\}$ ulaç ekinin ünlülü ulaçlar gibi bileşik eylem (“tasvir eylemi”) oluşturma işlevinin eskiden beri var olduğu anlaşılmaktadır. Günümüzde ünlülü ulaçlar bileşik eylem oluşturma işlekliliğini (veya “canlılık”ını) kaybedip dilbilgiselleşmiş yapılar içerisinde hapsolunca yeni yeni ulaçlı bileşik eylemler oluşturma görevi $\{-(y)Ip\}$ 'ın üzerinde kalmıştır. Bunun nedeni, ünlülü ulaçlara göre $\{-(y)Ip\}$ 'ın bu tür yapılarda bulunma eğiliminin daha geç dönemlere rastlaması olabilir. Bu bağlamda, günümüzde, $\{-(y)Ip\}$ 'ın ulaçlı bileşik oluşturma sıklığı artmıştır. Şahin, $\{-(y)Ip\}$ ulaçlı yapılarda tasvir eylemi izlenimini uyandıranın *gel-*, *git-*, *dur-*, *kal-*, *bit-*, *geç-* gibi eylemler olduğunu belirtmektedir (2002: s. 103). Bu görevine rağmen, ünlülü ulaçlar kadar kalıplaşma sürecine girmediğinden yantümcenin yüklemine bir kurucu olarak yer almaya da devam etmektedir. Bu durumla bağıntılı olarak, ana tümcenin yüklemine yaklaşma ve onunla kalıplaşma derecesi her kullanımda aynı oranda değildir.

$\{-(I)p\}$ ulaç ekinin eş zamanlı bir bakışla kalıplaşma veya sözlükselleşme dereceleri, düşükten yükseğe (5a-c) tümceleri üzerinden sırasıyla açıklanmaya çalışılacaktır. (5a-c)'deki örnek tümcelerin gösteriminde yantümcenin yüklemi küçük, ana tümceninki büyük harflerle yazılmıştır. Yüklem çekilme, çeken ile çekilen arasında karşılıklı bir uyum gerektirdiği için (> + <) işaretiyle gösterilmiştir. (5)'teki tümcelerin hepsinde bu işaretin kullanılması, bütün birimlerin az ya da çok temel yüklem çekildiğini göstermek içindir. (5a)'da, $\{-(y)Ip\}$, yantümce birimleri ile birlikte yüklem doğru, henüz gözlemlenebilir bir sonucu bulunmayan bir çekilimin etkisi altındadır. Buna karşın, (5b)'de, yantümcenin diğer birimlerine kıyasla $\{-(y)p\}$, yantümcenin yüklemi ile birlikte yüklem-İçi alana doğru yaklaşma eğilimi içerisindedir; eğilim düzeyinde kalan bu duruma rağmen yantümcenin bir bütün olarak ana tümcenin eylemine yığıldığı veya çöktüğü söylenebilir. Yani, ana tümcenin yüklem dışındaki birimleri yok olurken yantümce bir kütle halinde yüklem yanışmış gibidir. Buna *ana tümcenin yüklemine çökme* (collapse into predicate of the main clause) denilebilir. Sözgelimi, *Gidecek oldum*, gibi bir ortaçlı yapı çökme örneği olarak değerlendirilebilir. Şart ekinin temel tümcede istek kipi olarak kullanımı (*Keşke gelse...*) ise temel tümcenin yüklemine yok eden katıksız bir çökme örneği olarak verilebilir. Bu tür görünümler tek bir biçimbirimin ana tümcenin yüklemine yaklaşmasından farklıdır. Yantümceyi deprem sonucu çöken bir zemin olarak düşünürsek, çökme o zemindeki bir taş ya da o zeminin küçük bir bölümüne değil, bütün zemine aittir.

(5) a. **$\{-(y)Ip\}$ diğer biçimbirimler gibi çekimin etkisinde:**

[yantümce [yüklem [eylem-(y)Ip]]] > + < [ana tümce[YÜKLEM [eylem]]]
 [Ali tahtalara [yüklem [bas-ıp]]] > + < [evin çatısına [YÜKLEM [çıkıtı]]]
Ali tahtalara basıp evin çatısına çıktı.

b. **$\{-(y)Ip\}$ bileşik eylemde kalıplaşma, yüklem-İçi alana girme sürecinde:**

[yantümce [yüklem [eylem - (y)Ip] > + < ana tümce[YÜKLEM [eylem]]]]
 [Ali sınıfa şöyle bir [yüklem [bak -ıp] > + < [YÜKLEM [çıkıtı]]]]
Ali sınıfa şöyle bir bakıp çıktı.

c. **{-(y)Ip} bileşik eylemde kalıplaşma, yüklem-içi alana giriş:**

[yüklem-dışı birimler] > + < [YÜKLEM [1. eylem + (y)Ip + 2. eylem]]

[Günlerce tartışılabilir bir konuyu] > + < [YÜKLEM [kestir-ip attı]]

Günlerce tartışılabilir bir konuyu kestirip attı.

(5a)'da yer alan *{-(y)Ip}* eylemle birlikte diğer biçimbirimlerden biraz daha fazla çekilimin etkisindedir. (5b)'de bulunan *bak-ıp çık-* eyleminde *{-(y)Ip}* artık yükleme yapışma sürecine girmiş, sözlükselleşmek üzeredir. (5b)'deki kullanıma benzer; *yap-ıp dur-*, *gid-ıp gel-*, *say-ıp dök-*, *sür-üp git-* gibi yapılar için Banguoğlu'nun (2000: s. 493) tercih ettiği "yarı tasvir fiilleri" terimi, anlatmak istediğimizi açıklar niteliktedir. (5c) ile ilgili dikkat çekici noktalardan biri de, *{-(y)Ip}*'ın peşinden götürdüğü eylemle ana tümcenin yüklemine yapıştığına doğal olarak yantümcenin de ortadan kalkmış olmasıdır. (5c)'deki tümce artık basit bir yapıya sahip olduğu için sadece *yüklem-içi birimler* ve *yüklem-dışı birimler* biçiminde iki parçalı bir tümce alanı mantığıyla bölünebilir görünmektedir. Buna ek olarak (5c)'de, artzamanlı süreç sonucunda tamamen yükleme yapışmış bir örnekle karşı karşıyayız. Büyük olasılıkla, yüklem-içi yapışan birimlerin ilk görünümü, deyimleşmiş veya sözlükselleşmiş bileşik yapılar olarak ortaya çıkmakta, sonraki aşamalar da ise *{-(y)A/yaz-}*, *{-(y)A/bil-}* gibi dilbilgisel yapıların ortaya çıkmasını sağlayan bir *dilbilgiselleşme* sürecini içermektedir. Sözlükselleşme aşamasında olan *{-(y)Ip}*, ulaçlı bileşik yapma göreviyle Eski Türkçeden beri izlenebiliyor olsa bile, bu görevle ünlü ulaç eklerine kıyasla daha geç bir dönemde başlamış olmalıdır. En azından, Oğuz dil grubunun bir kolu olan Türkiye Türkçesi için böyle bir sav ortaya atılabilir.

Bir önceki bölümde yapıldığı gibi, bu bölümde de diğer Türk dillerinden örnekler vererek, Yükleme Çekilim İlkesi ve Yüklem-içi Yapışma Koşulunun işleyişi, ulaçlı bileşik eylem temelinde biraz daha geniş bir bakış açısıyla gözlemlenmeye çalışılacaktır. Azeri Türkçesinde *göl-übil-ir-äm* "gelebiliyorum" (Kartallıoğlu ve Yıldırım, 2007: s. 210); Türkmen Türkçesinde *ayd-ıp bilerdim* "söyleyebilirdim", *guy-up ber* "döküver" (Kara, 2007: s. 276); Özbek Türkçesinde *äyt-ib qoyäy* "söyleyeyim", *qur-ä älişgan* "kurabilmişler", *ös-ib keläyätgän* "yetişip gelen" (Öztürk, 2007: s. 335); Yeni Uygur Türkçesinde *oqu-y-al-mi-gän* "okuyamamış", *el-ivär-ipti-män* "alıvermişim", *yez-ıp yürü-du* "yazıp duruyor" (Ersoy, 2007: s. 410); Kazak Türkçesinde *jaz-a al-a-mın* "yazabilirim" (Tamir, 2007: s. 470); Kırgız Türkçesinde *tüşün-ö albay* "anlayamadan", *körsöt-üp cürgön* "göstermez" (Tan, 2010: s. 36). Burada söz edilmeyen Karakalpak, Nogay, Başkurt, Tatar, Kırım-Tatar, Karaçay-Malkar, Altay, Hakas, Tuva gibi Türk dillerinde de ulaç eklerinin benzer işlevli kullanımları bulunmaktadır (adı geçen Türk dillerindeki örnekler için bk. Ercilasun, 2007).

Yukarıda sözü edilen çalışmalar ve o çalışmalarda sunulan örnekler, Yükleme Çekilim İlkesini yalnızca artzamanlı değil, eşzamanlı olarak da kanıtlayan bulgular içermektedir. Üstelik bu bulguların izlerine yalnızca Türkiye Türkçesinde değil, diğer Türk dillerinde de rastlanmaktadır. Bu bölüm ve bir önceki bölümde, özellikle ulaç eklerinin zaman, kip ve görünüş ekine dönüşmesi ile kendisini betimleyen yardımcı eylemle birlikte kalıplaşması, sanki birbirinden farklı süreçler içeriyormuş gibi görülebilir. Oysaki, bütün bu görünüşler aynı tarihsel değişim sürecinin farklı aşamalarını içermektedir. Sözelimi, sözlükselleşmiş yapılar içerisinde bulunan ulaçlar, zaman içerisinde yardımcı eylemle kalıplaşarak betimleme (yani "tasvir") işlevi yüksek yeterlilik, bitmişlik, sürerlilik gibi işlevleri gösteren dilbilgisel yapılara dönüşecektir. Bir anlamda bu süreci, deyimleşen yapılardan süzülerek ekleşme, yani sözlüksel anlam kalıntılarından sıyrılarak dilbilgisel anlama dönüşme biçiminde tanımlamak mümkün görünmektedir. Bu artzamanlı dönüşüm, eylemsi ekleri için şu şekilde ifade edilebilir: *yantümce kurucusu olma işlevi > sözlükselleşen bileşiklerde kuruculardan biri olma işlevi > dilbilgiselleşme*. Sözelimi, Kazakçadan alınan *dilbilgiselleşme* sürecinin varsayılan süreçleri içerdiği

düşünülebilir: *alıp turur men > alıptur men > alıpmen > alıppen > alıppın* (örneğin alındığı kaynak Efendioğlu, 2010: s. 7).

4. SONUÇ

Tarihsel süreçte bazı eylemsi ekleri, *Yüklem-İçi Yapışma Koşulunu* sağlayarak kodlarına uygun yüklem-İçi bölgelere yapışırken bazılarının da yapışma sürecine girmiş olması *Yükleme Çekilim İlkesini* doğrular bir görünüm arz etmektedir. Sözelimi, ulaç eklerinin tarihsel süreçte kip, zaman ve görünüş işlevlerini taşıyan birer eke dönüşmeden, yani sözlüksel anlam kalıntılarından sıyrılarak tamamen dilbilgisel bir anlama bürünmeden önce betimleme (“tasvir”) işlevli bileşik eylemlerde kurucu olarak görev aldığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, ana tümcenin yüklemde görev alabilen ulaç eklerinin tarihsel süreçteki işlev evrimi şu şekilde gösterilebilir: *yantümce kurucusu olma işlevi > sözlükselleşen bileşiklerde kuruculardan biri olma işlevi > dilbilgiselleşme*.

Bu çalışmada, *Yükleme Çekilim İlkesinin* eylemsi ekleri üzerindeki etkisinin yalnızca Türkiye Türkçesi ile sınırlı olmadığı, Türk dillerinden verilen bilgiler ışığında ortaya konmaya çalışılmıştır. Ancak, ortaya çıkan resimde, eylemsi eklerindeki dilbilgiselleşme sürecinin dilden dile farklılık taşıdığı görülmüştür. Sözelimi, Türkiye Türkçesinde *{-(y)Ip}*, henüz, diğer Türk dillerinde olduğu gibi, sözlükselleşme evresini bitirerek tek başına kip, zaman veya görünüş ekine dönüşme sürecini tamamlayarak dilbilgisel bir birime dönüşmemiştir.

Yükleme Çekilim İlkesi, gerçekten tümcenin bütün birimlerini yükleme doğru büken bir etkiye sahipse, doğal olarak bu etkinin izlerini eylemsi ekleri dışında da görmek gerekir. Ancak, bu gerçeklikten söz etmek makalenin amaç ve sınırlarını aşacağı için, çekilimin tarihsel izlerini taşıyan diğer sözlüksel ve dilbilgisel biçimbirimlere başkaca çalışmalarda değinmeye karar verildi. Bu makalede ortaya konan ilke ve koşulların ne kadar evrensel olduğu ise Türkçeyle akrabalık ilişkisi bulunmayan dillerde yapılacak olan araştırmalarla daha sağlıklı bir biçimde ortaya konabilir. Ancak, bir önvarsayım olarak denilebilir ki, yüklem bütünü dillerde tümcenin üretimini gerçekleştiren belirleyici bir güç olması, bu ilkenin dilbilgisel bir evrence olarak araştırılabileceğini göstermektedir.

KAYNAKÇA

- AKSAN, Y. ve AKSAN, M. (2005). “Bileşik Eylemler, Sıralı Eylemler ve Görünüş”. *XIX. Ulusal Dilbilim Kurultayı Bildirileri* (haz. M. Sarı ve H. Nas). Urfa: Tübitak Yayınları, s. 398-413.
- BANGUOĞLU, T. (2000). *Türkçenin Grameri*. Ankara: TDK.
- CHOMSKY, N. (1995). *The Minimalist Program*. Cambridge, MA: MIT Press.
- DENY, J. (1941). *Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)*. İstanbul: Maarif Matbaası.
- ECKMANN, J. (1988). *Çağatayca El Kitabı* (Çev. Günay Karaağaç). İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayını.
- ECKMANN, J. (1996). *Harezmi, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar* (Haz. Osman Fikri Sertkaya). Ankara: TDK.
- EDİSKUN, H. (1999). *(Sesbilgisi-Biçimbilgisi-Cümlebilgisi) Türk Dilbilgisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- EFENDİOĞLU, S. (2010). “Kazak Türkçesinde Zarf-Fiil Kökenli Kipler.” *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, (2010-1): s. 1-20.
- ERCİLASUN, A. B. (1984). *Kutadgu Bilig Grameri (Fiil)*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- ERCİLASUN, A. B. (Ed). (2007). *Türk Lehçeleri Grameri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- ERGİN, M. (1993). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- ERSOY, H. Y. (2007). “Yeni Uygur Türkçesi”, (Ed. Ahmet B. Ercilasun), *Türk Lehçeleri Grameri*. Ankara: Akçağ Yayınları, s. 355-428.

- GABAIN, A. von (1995). *Eski Türkçenin Grameri* (çeviren: Mehmet Akalın). Ankara: TDK.
- GENCAN, T. N. (2001). *Dilbilgisi*. Ankara: Ayraç Yayınevi.
- GÜLSEVİN, G. ve BOZ, E. (2004). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- GÜNER DİLEK, F. (2007). "Altay Türkçesi", (Ed. Ahmet B. Ercilasun), *Türk Lehçeleri Grameri*. Ankara: Akçağ Yayınları, s. 1009-1084.
- İLHAN, N. (2001). "Birleşik Fiil Kuruluşunda A-I-U Ünlüleri." *Türk Dili*, Sayı: 596: 177-182.
- KARA, M. (2007). "Türkmen Türkçesi", (Ed. Ahmet B. Ercilasun), *Türk Lehçeleri Grameri*. Ankara: Akçağ Yayınları, s. 231-290.
- KARAMANLIOĞLU, A. F. (1994). *Kıpçak Türkçesi Grameri*. Ankara: TDK.
- KARTALLIOĞLU, Y. ve YILDIRIM, H. (2007). "Azerbaycan Türkçesi", (Ed. Ahmet B. Ercilasun), *Türk Lehçeleri Grameri*. Ankara: Akçağ Yayınları, s. 171-230.
- KASAPOĞLU ÇENGEL, H. (2007). "Kırgız Türkçesi", (Ed. Ahmet B. Ercilasun), *Türk Lehçeleri Grameri*. Ankara: Akçağ Yayınları, s. 481-542.
- KOÇ, M. (2012). "Eski Anadolu Türkçesinde /dUK/ Ekli Geçmiş Zaman Çekimi." *Türkbilig*, 2012/23: 11-18.
- KORKMAZ, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*. Ankara: TDK.
- ÖZTÜRK, R. (2007). "Özbek Türkçesi", (Ed. Ahmet B. Ercilasun), *Türk Lehçeleri Grameri*. Ankara: Akçağ Yayınları, s. 291-354.
- ŞAHİN, H. (2002). "Türkiye Türkçesinde -Ip Ulaçlı Fiillerin Durumuna Bir Bakış." *U. Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 3: 99-105.
- TAMİR, F. (2007). "Kazak Türkçesi", (Ed. Ahmet B. Ercilasun), *Türk Lehçeleri Grameri*. Ankara: Akçağ Yayınları, s. 429-480.
- TAN, A. (2010). *Kırgız Türkçesinde Tasvir Fiilleri*. Ankara: TDK.
- TEKİN, T. (2000). *Orhon Türkçesi Grameri*. İstanbul: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 9.
- TİMURTAŞ, F. K. (1994). *Eski Türkiye Türkçesi*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- YÜCEOL ÖZEZEN, M. (2008). "Türkiye Türkçesinde +A ve -A Ekli Zarflar Üzerine." *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 2: 329-344.